

Feidhmeanna teanga do scoileanna T2

	Naíonáin	Ranganna 1 agus 2	Ranganna 3 agus 4	Ranganna 5 agus 6
<i>Ba chóir go gcuirfi ar chumas an pháiste</i>	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí
caidreamh sóisialta a dhéanamh				
• beannú do dhuine	<i>Dia duit! Dia is Muire duit!</i>	<i>Go mbeannaí Dia duit! Dia is Muire duit!</i>		
• slán a fhágáil	<i>Slán! Slán leat! Slán abhaile!</i>	<i>Oíche mhaith! Oíche mhaith is codladh sámh!</i>	<i>Go dté tú slán! Feicfidh mé amárach thú!</i>	<i>Go dtuga Dia slán abhaile thú! Go n-éirí an bóthar leat!</i>
• glaoch ar dhuine		<i>A Phóil! A Mháire!</i>		
• aird a lorg			<i>Gabh mo leithscéal! Haló! Nóiméad amháin, más é do thoil é! Éist!</i>	<i>An féidir liom labhairt leat ar feadh nóiméid?</i>
• bualadh le duine		<i>Cén chaoi a bhfuil tú? Cad é mar atá tú?</i>	<i>Conas atá tú?</i>	<i>An bhfuil tú go maith?</i>
• cur in aithne				<i>Seo é Seán/Seo í Ciara!</i>
• comhghairdeas a dhéanamh		<i>Lá breithe sona duit!</i>	<i>Maith thú!</i>	<i>Togha fir!</i>
• comhbhrón a dhéanamh			<i>Mí-ádh!</i>	<i>Ní maith liom do thrioblóid!</i>
soiléiriú a lorg i gcomhrá				
• easpa tuisceana a léiriú			<i>Ní thuigim.</i>	
• cabhair a lorg				<i>Cén Ghaeilge atá ar ...? Conas a deir tú ...?</i>
• litriú a lorg			<i>Litrigh 'shiúil', más é do thoil é!</i>	
• athrá a lorg			<i>Abair é sin arís!</i>	

dul i gcion ar dhuine nó ar dhaoine eile

- cead a lorg, a thabhairt, agus a dhiúltú
*An bhfuil cead agam dul amach?
Tá. Níl.
An bhfuil cead agam dul go dtí an leithreas?
Ceart go leor.*
*An bhfuil cead agam mo lámha a ní? Tá cead agat.
An bhfuil sé ceart go leor an peann seo a úsáid? Tá. Níl.
An bhfuil cead agam imirt libh?
Tá. Níl.*
*Níl sé sin ceart go leor.
Níl sé ceart go leor é sin a thógáil.*
- buíochas a léiriú
*Go raibh maith agat!
Míle buíochas!*
*Buíochas le Dia!
Nár laga Dia thú!*
Go méadaí Dia do stór!
- smaoiniamh a chur chun cinn
Céard faoi chluiche peile?
Ar mhaith le haon duine dul ag rothaíocht?
- iarraidh ar dhuine rud éigin a dhéanamh
Stop!
Dún an doras, le do thoil!
*Tabhair dom é!
Ná déan é sin!
An féidir leat suí síos!*
*Lig ort féin go bhfuil tú bacach!
An féidir leat stopadh?
An dtabharfá píosa dom, le do thoil?*
- duine a ghríosadh
*Lean ort!
Coinnigh ort!*
- magadh faoi dhuine
Há! há! Ar chuala tú an scór?
- cuireadh a thabhairt, a dhiúltú, glacadh leis nó fiosrú faoi
*Ar mhaith leat teacht go dtí mo chóisir?
Ní féidir liom.
Ba mhaith.
Cá mbeidh sí ar siúl?
Ní thiocfaidh, an t-am seo!*
*An dtiocfaidh tú go dtí mo theach?
Tiocfaidh, cinnte.
Ba bhreá liom, go raibh maith agat!
Cén t-am a thosóidh sí?*
- foláireamh a thabhairt do dhuine
Bí cúramach!
*Tabhair aire!
Tóg go bog é!*
*Go deas réidh, más é do thoil é!
Ná bí ag dul go ró-thapa!*
- stádas a fhógairt nó a cheistiú
Mise an laoch!
*Is mise an duine is fearr!
Tusa? Is tusa an duine is fearr?*
- maíomh
An bhfaca tú é sin?
Tá mise go hiontach ag snámh!

Tuigtear go mbeidh na heiseamláirí a bhí á n-úsáid sna hisealranganna á n-úsáid arís sna ranganna eile.

	Naíonáin	Ranganna 1 agus 2	Ranganna 3 agus 4	Ranganna 5 agus 6
<i>Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste</i>	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí
<ul style="list-style-type: none"> dúshlán duine a thabhairt 			<i>Ní féidir leatsa é sin a dhéanamh!</i>	<i>An bhfuil tusa in ann poc saor a thógáil?</i>
dearcadh a léiriú agus a lorg				
<ul style="list-style-type: none"> eolas nó aineolas, cuimhne nó easpa cuimhne a léiriú agus fiosrú fúthu 	<i>Tá a fhios agam. Níl a fhios agam.</i>		<i>Tá. Níl. Tá a fhios agam. Níl a fhios agam cé ... Níl a fhios agam cá ...</i>	<i>An bhfuil a fhios agat cé hí sin? An cuimhin leat é sin? Is cuimhin liom. Ní cuimhin liom.</i>
<ul style="list-style-type: none"> cinnteacht, éiginnteacht, féidearthacht a léiriú, fiosrú fúthu 	<i>Tá. Níl.</i>		<i>Táim cinnte. Níl mé cinnte. B'fhéidir.</i>	<i>An bhfuil tú cinnte? Tá. Níl. Cá bhfuil an liathróid peile? Táim cinnte. Níl mé cinnte. B'fhéidir go/gur ...</i>
<ul style="list-style-type: none"> leibhéal dóchúlachta a léiriú agus fiosrú faoi is dócha gan amhras 			<i>An bhfuil Lisa tinn? Is dócha go bhfuil. Cá bhfuil an chailc? Is dócha go bhfuil sí sa chófra.</i>	<i>An dtiocfaidh sé, meas tú? Tiocfaidh sé, ceart go leor. An mbeidh an bua againn, meas tú? Beidh, gan amhras!</i>
<ul style="list-style-type: none"> is féidir gan seans 				<i>An dtiocfaidh Pádraig? B'fhéidir. B'fhéidir go dtiocfaidh sé.</i>
<ul style="list-style-type: none"> taitneamh nó easpa taitnimh a léiriú 	<i>Is maith liom bainne. Ní maith liom an mac tíre.</i>	<i>Is breá liom scátáil. Is fuath liom lá fliuch.</i>	<i>An maith leat uachtar reoite? Is maith. Ní maith.</i>	<i>Is maith/Ní maith liom leabhar a léamh.</i>

- mianta a léiriú nó fiosrú fúthu

*(Ar mhaith leat milseán)?
Ba mhaith. Níor mhaith.*

*Ba mhaith liom briosca.
Ar mhaith leat éisteacht leis
an téip?
Ba mhaith.*

*Ba mhaith liom féachaint
ar an teilifís.
Ba mhaith liom deoch líomanáide.
Ba bhreá liom dul ag snámh.
Níor mhaith liom rothar nua a
fháil.
Ar mhaith leat an geansaí peile sin
a cheannach?*

- rogha a léiriú nó fiosrú fúithi

*Is fearr liom úlla.
Is fearr liom scátáil ná siúl.*

*Cé acu is fearr leat?
Cé acu ab fhearr leat?*

*B'fhearr liom ...
Cé acu is fearr leat, rothaíocht nó
rith?*

- leithscéal a ghabháil

*Tá brón orm!
Gabh mo leithscéal!*

- sásamh nó míshásamh a léiriú nó fiosrú fúthu

Go maith!

*Go dona!
Tá sé sin go breá.
Níl sé sin go maith.
Céard a cheapann tú?
Ar fheabhas ar fad!
Tá sé lofa!*

*Go hiontach!
An bhfuil sé seo go maith?
Tá. Níl.*

- aontú nó easaontú le ráiteas

*Tá. Níl.
Is ea! Ní hea!*

*Bhris. Níor bhris.
Tháinig. Níor tháinig.
Is ea, tá an ceart agat! Ní hea,
níl an ceart agat!*

*Tá sé sin fíor.
Tá sé sin bréagach!
Níl sé sin fíor!*

- ábaltacht nó easpa ábaltachta a léiriú

*Is féidir liom rothaíocht.
Ní féidir liom snámh.*

*Is féidir liom leadóg a imirt.
Ní féidir liom sacar a imirt.
Tá mé in ann rámháíocht.
Níl mé in ann cniotáil.
An bhfuil tú in ann ...?*

Tuigtear go mbeidh na heiseamláirí a bhí á n-úsáid sna hísealranganna á n-úsáid arís sna ranganna eile.

	Naíonáin	Ranganna 1 agus 2	Ranganna 3 agus 4	Ranganna 5 agus 6
<i>Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste</i>	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí
<ul style="list-style-type: none"> • séanadh • maithiúnas a léiriú • tacaíocht a léiriú • díomá a léiriú • dóchas a léiriú • ligean air/uirthi • scéalta a chumadh nó a insint • léiriú gur gá nó nach gá rud éigin a dhéanamh, nó fiosrú faoi 		<p><i>Ó, tá pian i mo bholg!</i></p> <p><i>Ar maidin ..., Inné ..., Lá amháin ...</i></p>	<p><i>Tá go maith. Tá sé sin ceart go leor.</i></p> <p><i>Tá sé sin go maith! Go breá! Lean ar aghaidh!</i></p> <p><i>Tá súil agam ...</i></p> <p><i>Féach, is féidir liom eitilt! Is fathach mé!</i></p> <p><i>Dé Sathairn seo caite ... Aréir ...</i></p> <p><i>Caithfidh mé dul a chodladh go luath. Ní chaithfidh mise.</i></p>	<p><i>(D'fhág tusa an clós!) Níor fhág. (Rinne tusa é!) Ní dhearna (mé)!</i></p> <p><i>Is mór an trua é sin! Bhí díomá orm.</i></p> <p><i>Tá súil agam go dtiocfaidh sé.</i></p> <p><i>Anuraidh ... Ar dtús ... ansin ... agus faoi dheireadh ...</i></p> <p><i>Caithfidh mé T-léine a cheannach. Níl orm m'obair bhaile a dhéanamh. An gcaithfidh mé uimhir a ceathair a dhéanamh? An bhfuil orm an teach go léir a ghlanadh? An gá dom íoc as anois? Is gá. Ní gá.</i></p>

eolas a thabhairt agus a lorg

- aithint

	<i>Liathróid. Sin é. Seo é mo leabhar nua.</i>	<i>Is madra é sin. Is bó í seo.</i>	<i>Cailín maith is ea í!</i>	<i>Fear mór is ea é! Teach trí stór atá ann.</i>
--	--	---	------------------------------	--

- tuairisciú

	<i>Tá cnag ar an doras. An Luan atá ann inniu. Tá leabhar ar an mbord. Tá Liam ag ithe.</i>	<i>Tá Keith ag ithe a bhricfeasta. Thug Daidí na Nollag bronntanas dom.</i>	<i>D'ith mé sé phancóg. Tá an bháisteach imithe.</i>	<i>Shocraigh Brian dul ag iascach ar an loch. Bhí Caoimhe ag iarraidh an fhuinneog a oscailt.</i>
--	---	---	--	---

- teachtaireacht a thabhairt

		<i>Tá Niamh tinn inniu. Tá cóta nua ag Barra.</i>	<i>Ní bheidh mé ar scoil amárach. Beidh mé ag dul go dtí an fiacloir ar a deich a chlog.</i>	<i>Beidh an traein ag an stáisiún ar a cúig. Glaofaidh mé ort ag cúig nóiméad chun a hocht.</i>
--	--	---	--	---

- ceartú

			<i>Tá mo chótasa gorm. Ní leatsa é, is liomsa é.</i>	<i>Madra atá agam sa bhaile! Domsa a thug sé é.</i>
--	--	--	--	---

- ceisteanna a chur agus a fhreagairt

	<i>Céard é sin? Is rothar é. Cé hé/hí sin? Cé atá sa leaba? Mamaí béar. Cá bhfuil an lacha? Ar an loch. An bhfuil tú tinn? Tá. Níl. Ar tháinig Darren? Tháinig. Níor tháinig.</i>	<i>Cén dath atá ar an liathróid? Bán. Cé leis an peann luaidhe? Is le Ciara é. An dtéann tú ar scoil ar an Domhnach? Ní théann. Ar fhéach tú i do mhála scoile? D'fhéach. Níor fhéach. (Cathain ...?) Tar éis an lóin. (Conas a chuaigh, nó Cén chaoi a ndeachaigh sé?) Ar an mbus.</i>		<i>Conas? Cén chaoi? Cad é an dóigh? Cathain? Cén t-am? Cén sórt? Cén praghas? Cén fáth? Cad ina thaobh? Mar ...</i>
--	---	---	--	--

Tuigtear go mbeidh na heiseamláirí a bhí á n-úsáid sna hisealranganna á n-úsáid arís sna ranganna eile.

	Naíonáin	Ranganna 1 agus 2	Ranganna 3 agus 4	Ranganna 5 agus 6
<i>Ba chóir go gcuirfí ar chumas an pháiste</i>	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí	Eiseamláirí
struchtúr a chur ar chomhrá				
• oscailt			<i>Ar chuala tú? Tá an lá go deas. Tú féin atá ann!</i>	<i>Tá tú ag obair go crua! Is anseo atá tú!</i>
• féincheartú			<i>Ó, gabh mo leithscéal, tá brón orm ... Ó, ní hea ach ... Ní ag an sos beag ach ag an sos mór.</i>	<i>Ó, ní hea, fan go bhfeicfidh mé ...</i>
• cur síos a dhéanamh céim ar chéim			<i>Ar dtús ... Ansin ... Tar éis tamaill ...</i>	<i>Níorbh fhada go/gur ... Ar deireadh ...</i>
• coimriú			<i>... agus is mar sin a briseadh é. Sin sin!</i>	<i>... agus mar sin ní bheidh sé ar scoil.</i>
• deireadh a chur le comhrá			<i>Bhuel, sin é! Ceart go leor mar sin! Tá deifir orm anois.</i>	<i>Caithfidh mé imeacht. Beidh mé ag caint leat arís. Feicfidh mé arís thú!</i>

Tuigtear go mbeidh na heiseamláirí a bhí á n-úsáid sna hisealranganna á n-úsáid arís sna ranganna eile.